

GRACE BIBLE TRAINING CENTRE (GBTC)
SHULE YA HUDUMA
ARUSHA - TANZANIA

SOMO: **UTAFITI WA BIBLIA**

SOMO LA 3: **AGANO JIPYA**

MWALIMU WA KOZI: **ASKOFU EKONG**

Utangulizi: -

Wakati Agano Jipya lilipokuwa likiandikwa, picha ya Agano la Kale ilikuwa imebadilika sana. Siku za manabii zilikuwa zimepita, na watu wengi hawakujali mambo ya kiroho. Kama mataifa mengine ya Mashariki ya Karibu na Ulaya, taifa la Kiyahudi lilikuja chini ya utawala wa Warumi. Ingawa ulikuwa wakati mgumu kwa Wayahudi na walitamani uhuru, ushawishi wa nje ulitoa manufaa fulani. Jeshi la Waroma lenye nguvu lilihakikisha kwamba barabara zilikuwa salama kwa biashara, na kuongezeka kwa safari kuruhusiwa Utamaduni wa Kigiriki na muziki na sanaa yake kuenea katika himaya yote.

Haikuwa kwa bahati kwamba Mungu alimtuma Mwanawe ulimwenguni wakati huu. Wagiriki walitoa lugha ya kawaida kwa ajili ya kuwasilisha injili na Warumi walitoa ulinzi na uhuru wa kutosha kwa ajili ya uinjilisti.

Agano Jipya ni hadithi ya maisha ya Kristo na mwanzo wa Ukristo. Vitabu vya Agano Jipya vina maagizo na ahadi kwa waumini wote, unabii kuhusu siku zijazo, na tumaini la uzima wa milele pamoja na Kristo.

Soma vitabu hivi ili ujifunze ukweli wao moja kwa moja.

Ainisho za Agano Jipya

Katika Somo la 2, tulijifunza kwamba Agano la Kale lina uainishaji 5 kuu. Agano Jipya pia lina vianisho 5.

Vitabu 27 vya Agano Jipya vimepangwa kama ifuatavyo:

Injili	-	vitabu 4
Historia	-	kitabu 1
Nyaraka za jumla	-	vitabu 8
Nyaraka za Paulo	-	vitabu 13
Unabii	-	kitabu 1

INJILI	HISTORIA	NYARAKA ZA UJUMLA	NYARAKA ZA PAULO	UNABII
Mathayo Marko Luka Yohana	Matendo ya Mitume	Waebrania Yakobo 1 Petro 2 Petro 1 Yohana 2 Yohana 3 Yohana Yuda	Warumi 1 Wakorintho 2 Wakorintho Wagalatia Waefeso Wafilipi Wakolosai 1 Wathesalonike 2 Wathesalonike 1 Timotheo 2 Timotheo Tito Filemoni	Ufunuo

Kuelezea Ainisho

1. Injili

Mathayo, Marko, Luka, na Yohana waliandika maisha ya Kristo katika Injili zinazobeba majina yao. Waandishi hawa wakati mwingine huitwa Wainjilisti Wanne. Kila moja ina mwelekeo tofauti au msisitizo.

Injili tatu za kwanza zinaitwa "synoptic" kwani zinatoa muhtasari au mtazamo kamili wa maisha ya Yesu. Wanafanana katika uchaguzi wao wa matukio ya kuhusisha. Yohana, hata hivyo, hakazii historia ya Yesu kama vile maneno na mafundisho Yake.

Mathayo anamwonyesha Yesu kuwa Mfalme, au Masihi. Akinukuu unabii wa Agano la Kale kuhusu Masihi (jina ambalo Wayahudi walimpa mfalme au mkombozi wao waliotazamiwa), Mathayo anaonyesha jinsi Yesu alivyotimiza Maandiko.

Marko aliwaandikia Warumi, ambao wengi wao hawakujua Maandiko. Alijaza injili yake kwa utendaji wa nguvu alipowaonyesha wasomaji wake kwamba Yesu alikuja kama Mtumishi wa Mungu.

Luka, daktari, aliandika Injili yake kwa rafiki Mgiriki. Alisisitiza ukamilifu wa Kristo utu uzima, wakimdhihirisha kama Mwana wa Adamu.

Yohana anatoa uthibitisho wa kuonyesha kwamba Yesu ni Mwana wa Mungu na kwamba wale wanaomwamini Yeye ana uzima wa milele.

2. Historia

Luka aliandika Matendo ya Mitume kueleza jinsi Kristo alimtuma Roho Mtakatifu kuendelea kazi yake duniani baada ya Kristo kurudi mbinguni.

Mtume maana yake ni "mtumwa" au "aliyetumwa." Matendo ya Mitume inaeleza jinsi wale waliotumwa na Bwana walichukua injili kwa ulimwengu wao.

Mmoja wa watu wakuu katika kitabu cha Matendo ni Paulo. Alikuwa mtume kwa Mataifa. Mataifa walikuwa watu ambao hawakuwa Wayahudi. Luka alienda pamoja

na Paulo katika safari fulani na kusimulia matukio yao ya kulisimua ya kimishonari. Anasimulia jinsi Roho Mtakatifu alivyomtumia Paulo kuanzisha kanisa la Kikristo katika nchi nyingi.

Andiko kuu ni Matendo 1:8. Kila Mkristo anapaswa kukariri: “Mtapokea nguvu, akiisha kuwajilia juu yenu Roho Mtakatifu; nanyi mtakurwa mashahidi wangu katika Yerusalemu, na katika Uyahudi wote, na Samaria, na hata mwisho wa nchi” (Matendo 1:8).

3. Nyaraka za Pauline

Nyaraka 13 za Paulo ni barua ambazo Paulo aliandika, baadhi yake kwa makanisa aliyokuwa ameanzisha. Kitabu cha Waebrania hakikutiwa sahihi, kwa hiyo hatuwezi kusema kwa uhakika kwamba Paulo alikiandika. Wasomi wengi hawahisi kuwa alifanya hivyo, kwa hivyo hatuwajumuishi Waebrania katika orodha ya Nyaraka za Paulo.

Kwa kuwa hapakuwa na mashine za uchapishaji, Nyaraka zilipitishwa kutoka kanisa hadi kanisa. Inawezekana kwamba katika kila sehemu washiriki walitengeneza nakala ya kuweka na kujifunza.

Warumi wameitwa "kanisa kuu la mafundisho ya Kikristo" kwa sababu ya wazi, maelezo yenye nguvu ya wokovu. Kuhesabiwa haki kwa imani ndiyo mada yake.

Paulo aliandika *Wakorintho wa 1 & 2* kwa kanisa alilokuwa ameanzisha huko Korintho. Barua hizi zilishughulikia matatizo ya mafundisho na mwenendo katika kanisa.

Waraka unaofuata, *Wagalatia*, una mada sawa na Warumi—kuhesabiwa haki kwa imani. Inasisitiza kwamba hakuna mtu anayeweza kujiokoa mwenyewe kwa matendo mema, isipokuwa kwa imani katika Yesu Kristo.

Wakati Paulo alikuwa gerezani kwa ajili ya kuhubiri injili, aliandika *Waefeso*, *Wafilipi*, na *Wakolosai*. Nyaraka hizi, zinazoitwa “Nyaraka za gerezani,” zinahusu kuishi maisha ya Kikristo.

Barua zote mbili kwa *Wathesalonike* zinaeleza kitakachotukia kabla tu ya Yesu kurudi kutoka mbinguni. Unaweza kusoma kuhusu kurudi Kwake katika 1 Wathesalonike 4:13–18.

Nyaraka nne za Paulo ni kwa watu binafsi. Barua mbili kwa *Timotheo* na moja kwa *Tito* ni msaada hasa kwa wachungaji.

Kabla tu ya Paulo kutoa maisha yake kwa ajili ya Kristo, aliandika barua yake ya mwisho kwa *Timotheo*, kumshutumu kuwa mwaminifu katika kazi ya Mungu. Soma 2 *Timotheo* 4:5–8.

Onesimo, mtumwa mtoro wa *Filemoni*, aliokolewa alipokuwa gerezani pamoja na Paulo. Paulo aliandika akimwomba *Filemoni* amsamehe Onesimo na kumpokea kama ndugu katika Kristo.

4. Nyaraka za Jumla

Nyaraka za Paulo zina majina ya watu walioandikiwa, lakini Nyaraka za jumla zinakwenda kwa majina ya wale walioziandika. Kwa kuwa Waebrania walikuwa

kitabu kisicho na jina, wahariri wa mapema walidhani watazamaji walikuwa watu wa Kiebrania. Kanisa la kwanza lilikubali jina la Waebrania kwa waraka huu.

Ingawa *Waebrania* wamejumuishwa katika Agano Jipya tangu siku za kanisa la kwanza, wasomi leo kwa kiasi fulani wamegawanyika juu ya nani aliyeandika waraka huo. Uandishi umehusishwa kimapokeo ama kwa Paulo au Barnaba – wote wawili walikuwa na uwezo wa kutoa nyenzo hii. Ingawa hatuna uhakika wa uandishi, hakuna swali linalopaswa kuwepo kuhusu uvuvio wa kimungu wa kitabu na manufaa kwa mwili wa Kristo.

Neno kuu la Waebrania ni "bora." Barua hiyo kwa Wakristo Waebrania iliwakumbusha kwamba agano jipya ni bora kuliko lile la kale. Waebrania huonyesha jinsi desturi na dhabihu za ufananisho chini ya Sheria zilivyokuwa picha za Yesu, ambaye alikuja kuwa kuhani wetu mkuu na dhabihu kuu zaidi kwa ajili ya dhambi zetu.

Yakobo, mwandishi wa kitabu kinachoitwa kwa jina lake, alikuwa mchungaji wa kanisa la Yerusalemu. Huyu Yakobo pia pengine alikuwa ndugu yake Yesu. Yakobo, ndugu ya Yohana, alikuwa tayari amekakwa kichwa.

Yakobo anafundisha kwamba imani iliyo hai katika Kristo itazaa matendo mema. Matendo yetu hayatuokoi. Lakini ikiwa tumeokolewa, tunatarajiwa kufanya tuwezalo kwa ajili ya Mungu na watu wake.

Barua za Petro za kuwatia moyo Wakristo wanaoteseka zinawakumbusha kwamba Bwana atarudi siku moja na kuwathawabisha kwa uaminifu wao.

Yohana, mfuasi mpendwa, aliishi muda mrefu zaidi kati ya wale kumi na wawili. Aliandika injili na Nyaraka tatu zenye jina lake. Kichwa cha upendo wa Mungu unaotufanya kupendana kinaenea katika maandishi yake yote. Pia aliandika Ufunuo, kitabu kinachomfunua Kristo kuwa Mfalme wa wafalme na Bwana wa mabwana.

Yuda, Waraka wa mwisho, uliandikwa na nduguye Yakobo na pengine pia ndugu yake Yesu. Anamwonya msomaji dhidi ya mafundisho ya uwongo na anazungumza juu ya kurudi kwa Yesu kuhukumu ulimwengu.

5. Unabii

Kitabu cha Ufunuo kinaitwa pia Apocalypse kwa sababu kinafunua wakati ujao. Maono yayo ya ufananisho yanafanana na yale yaliyo katika kitabu cha Danieli. Yohana, mwandishi, alikuwa mzee aliye uhamishoni kwenye kisiwa cha Patmo alipopewa maono ya siku za mwisho za enzi hii, za mbinguni, na za ufalme ujao wa Mungu.

Ingawa Yohana alikuwa amemjua Yesu alipofanya huduma Yake duniani, alimwona tena Yesu kama mshindi mkuu. Yohana alimwona Yesu kuwa ndiye mwenye mamlaka yote (*Ufunuo 1:18*).

Ufunuo wa Kristo ulipobadilisha Patmo kuwa lango la mbinguni kwa Yohana, pia huleta nuru katika giza letu, furaha katika maisha yetu, na tumaini katika ulimwengu wa machafuko.